

Brunon Hołyst

KRYMINALISTYKA

13.
wydanie

Wolters Kluwer

Brunon Hołyst

KRYMINALISTYKA

13. wydanie

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Współpraca naukowa i redakcyjna
Dr Norbert Malec

Spis treści w języku angielskim
Anna Sorówka-Lach

Wydawca
Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący
Grażyna Polkowska-Nowak

Opracowanie redakcyjne
Małgorzata Nowak

Ilustracja na okładce
jijomathaidesigners/shutterstock

Łamanie
Andytex

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Brunon Hołyst, 2018

ISBN 978-83-8107-728-6
13. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

TABLE OF CONTENTS	17
-------------------------	----

Część pierwsza ZAGADNIENIA OGÓLNE

Rozdział I. POJĘCIE I ZAKRES KRYMINALISTYKI	31
--	-----------

Literatura uzupełniająca	48
--------------------------------	----

Rozdział II. STOSUNEK KRYMINALISTYKI DO INNYCH NAUK	50
--	-----------

Literatura uzupełniająca	64
--------------------------------	----

Rozdział III. WSPÓŁCZESNE STANDARDY KRYMINALISTYKI	66
---	-----------

1. Dynamika zmian	66
-------------------------	----

2. Unia Europejska o badaniach kryminalistycznych	68
---	----

3. Zalecenia Komisji Amerykańskiej	69
--	----

4. Stan techniki kryminalistycznej w Niemczech	75
--	----

5. Preferencje rodzajów badań kryminalistycznych w Polsce	78
---	----

Literatura uzupełniająca	84
--------------------------------	----

Rozdział IV. PODSTAWY MYŚLENIA KRYMINALISTYCZNEGO	88
--	-----------

1. Model myślenia kryminalistycznego	88
--	----

2. Budowa wersji śledczych	92
----------------------------------	----

3. Wnioskowanie przez analogię	96
--------------------------------------	----

4. Metoda cybernetyczna	98
-------------------------------	----

5. Ustalenie programu materialnoprawnego	99
--	----

6. Identyfikacja wersji kryminalistycznych	101
--	-----

Literatura uzupełniająca	106
--------------------------------	-----

Rozdział V. STAN KRYMINALISTYKI W POLSCE	108
---	------------

1. Instytut Ekspertyz Sądowych	108
--------------------------------------	-----

2. Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji	109
--	-----

3. Biuro Badań Kryminalistycznych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego	109
---	-----

4. Kryminalistyka na wyższych uczelniach	110
5. Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne	110
6. Biuro Ekspertyz Sądowych Fundacji „Ubi societas, ibi ius”	112
7. Białe plamy w kryminalistyce	112
Literatura uzupełniająca	115
Rozdział VI. PLANOWANIE PRZESTĘPSTWA	116
Literatura uzupełniająca	120
Rozdział VII. PRZYGOTOWANIE PRZESTĘPSTWA	121
Literatura uzupełniająca	128
Rozdział VIII. UNIKANIE ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ	129
1. Czynności mające na celu zatajenie przestępstwa lub zmianę charakteru zdarzenia	129
2. Czynności zmierzające do nieujawnienia sprawcy przestępstwa	134
3. Czynności mające na celu utrudnienie postępowania sądowego	138
4. Czynności zmierzające do uniknięcia skutków kary lub zmiany rygoru wykonania kary	139
Literatura uzupełniająca	140
Część druga	
PROBLEMATYKA METOD ŚLED CZYCH	
Rozdział IX. CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE EFEKTYWNOŚCI ŚLEDZTWA	143
Literatura uzupełniająca	163
Rozdział X. ZAWIADOMIENIE O PRZESTĘPSTWIE	165
Literatura uzupełniająca	171
Rozdział XI. POŚCIG, ZASADZKA, POSZUKIWANIE, PRZESZUKANIE	172
1. Pościg	172
2. Zasadzka	178
3. Poszukiwanie	180
4. Przeszukanie	183
Literatura uzupełniająca	192
Rozdział XII. UJĘCIE I ZATRZYMANIE OSOBY PODEJRZANEJ	193
Literatura uzupełniająca	197
Rozdział XIII. OGŁĘDZINY ŚLED CZE	198
1. Podstawy prawne oględzin	198
2. Oględziny miejsca zdarzenia jako czynność dowodowa	203
3. Organizacja pracy grupy oględzinowej na miejscu zdarzenia	205
4. Czas i zakres dokonania oględzin miejsca zdarzenia	208
5. Ujawnianie i zabezpieczanie śladów	211

6. Oględziny zwłok	266
7. Oględziny osób żywych	295
8. Oględziny rzeczy	298
9. Badanie przyczyn pożarów	299
10. Dokumentacja oględzin miejsca zdarzenia	319
A. Podstawy prawne dokumentowania czynności oględzinowych	319
B. Protokół oględzin	320
C. Dokumentacja fotograficzna	324
D. Fotografia cyfrowa	328
E. Szkic miejsca zdarzenia	340
F. Wykorzystanie skanowania 3D w oględzinach miejsca zdarzenia	341
11. Kierunki wykorzystania treści informacyjnej zabezpieczonych śladów	343
A. Uwagi wstępne	343
B. Kierunki wykorzystania i kryminalistyczne funkcje śladów	345
C. Ogólna charakterystyka funkcji śladów	350
Literatura uzupełniająca	351
Rozdział XIV. OGÓLNA PROBLEMATYKA BADAŃ KRYMINALISTYCZNYCH ...	355
1. Identyfikacja kryminalistyczna	355
A. Cel identyfikacji	356
B. Typy identyfikacji	356
C. Rodzaje identyfikacji	357
D. Obiekt badań identyfikacyjnych	358
E. Cechy analizowane w trakcie badań identyfikacyjnych	358
F. Metoda badań identyfikacyjnych	359
G. Wzorce identyfikacyjne	360
H. Istota kryminalistycznej identyfikacji śladów	361
2. Ogólne techniki badań kryminalistycznych	363
3. Genetyczna analiza śladów kryminalistycznych	369
4. Mikroślady	372
Literatura uzupełniająca	380
Rozdział XV. ŚLADY LINII PAPILARNYCH	383
1. Rodzaje wzorów linii papilarnych	383
2. Ekspertyza daktyloskopijna	391
3. Wiek śladów linii papilarnych	403
Literatura uzupełniająca	422
Rozdział XVI. ŚLADY STÓP	429
1. Badania ichnogramu	429
2. Sporządzanie trójwymiarowych odlewów odcisków obuwia za pomocą gipsu dentystycznego	437
3. Metody zabezpieczania śladów obuwia na powierzchniach zakurzonych	440
Literatura uzupełniająca	443
Rozdział XVII. ŚLADY RĘKAWICZEK	447
Literatura uzupełniająca	449

Rozdział XVIII. BIOLOGIA KRYMINALISTYCZNA	450
1. Definicja śladu biologicznego	451
2. Polimorfizm DNA	456
3. Krew	466
4. Tkanka skórna	471
5. Paznokcie	471
6. Zęby	471
7. Ślady czerwieni wargowej	477
8. Ślady maźłowiny usznej	480
9. Kości	484
10. Tkanki miękkie	484
11. Ciało szkliste oka	484
12. Włosy	484
13. Wydzieliny i wydaliny ciała ludzkiego	494
14. Badania osmologiczne	503
Literatura uzupełniająca	511
Rozdział XIX. DOKUMENTY	517
1. Pojęcie dokumentu	517
2. Dokumenty zastrzeżone w świetle statystyki	522
3. Zakres i rozwój badań dokumentów	525
4. Papier	527
5. Materiały pisarskie	532
6. Pismo ręczne zwykłe	535
A. Metody klasyczne	546
B. Programy komputerowe	556
C. Możliwości odróżniania pisma ręcznego naturalnego od celowo zmienionego ...	558
7. Możliwości i granice kryminalistycznej ekspertyzy lingwistycznej	561
8. Metody odtwarzania zniekształconego pisma	574
9. Użycie alternatywnego źródła światła do odtworzenia pisma usuniętego przez szorowanie	576
10. Pismo ręczne kreślone na wzór druku	577
11. Pismo ręczne kreślone nie tą samą ręką, którą stale się pisze	578
12. Pismo wykonane pod wpływem alkoholu oraz innych egzogennych intoksykacji ...	579
13. Podpis tradycyjny	581
14. Dynamiczny charakter podpisów czytelnych zmienionych	585
15. Podpis elektroniczny	588
16. Dokumenty stwierdzające tożsamość	592
17. Dowody cyfrowe	593
18. Wydawanie opinii na podstawie dokumentów nieoryginalnych	599
19. Anonimy	600
20. Banknoty	603
21. Monety	605
22. Wiek dokumentu	605
23. Ustalanie kolejności przecinających się linii pochodzących od tonera laserowego i tuszu pieczęci	623
A. Materiały i metody	625

B. Zautomatyzowane porównania w określeniu indywidualności pisma ręcznego	628
24. Zapewnienie wysokiego poziomu ekspertyz	635
Literatura uzupełniająca	636
Rozdział XX. BRONĀ	645
1. Pojęcie broni palnej	645
2. Broń i jej rodzaje	647
3. Naboje	653
4. Zakres kryminalistycznych badań broni palnej	656
5. Broń obezwładniająco-paralizująca	670
6. Rykoszety pocisków po uderzeniu w wodę	674
Literatura uzupełniająca	677
Rozdział XXI. EKSPERTYZA MECHANOSKOPIJNA	684
1. Cechy grupowe śladów narzędzi	686
2. Cechy indywidualne śladów narzędzi	687
3. Zamki	688
4. Plomby	689
5. Ślady na podłożu drewnianym	692
6. Odłamki szkła	695
Literatura uzupełniająca	697
Rozdział XXII. BADANIA METALOZNAWCZE	699
Literatura uzupełniająca	702
Rozdział XXIII. IDENTYFIKACJA POJAZDU	703
1. Numery identyfikacyjne	703
2. Sposoby wykrywania przeróbek oznaczeń identyfikacyjnych pojazdu	706
3. Magnetyczna metoda uwidoczniania usuniętych znaków	706
4. Zastosowanie prądów wirowych w badaniach oznakowań identyfikacyjnych pojazdów	712
5. Badanie pola numerowego techniką odlewów silnikowych	713
6. Badanie oznaczeń identyfikacyjnych pojazdu za pomocą metody chemicznej ...	714
Literatura uzupełniająca	714
Rozdział XXIV. NIEKTÓRE RODZAJE KRYMINALISTYCZNYCH BADAŃ CHEMICZNYCH I FIZYCZNYCH	716
1. Zakres i rodzaje kryminalistycznych badań chemicznych i fizycznych	716
2. Różnorodność metod badawczych	718
3. Ogólna problematyka badań materiałów wybuchowych	722
4. Tradycyjna klasyfikacja materiałów wybuchowych	723
5. Pobieranie próbek i rozdział składników mieszaniny	727
6. Mikroekstrakcja na fazie stałej (SPME)	728
7. Ekstrakcja nadkrytyczna	730
8. Ekstrakcja sorpcyjna za pomocą pręta do mieszania (SBSE)	731
9. Chromatografia gazowa (GC)	732
10. Wysokosprawna chromatografia cieczowa (HPLC)	734

11. Elektroforeza kapilarna	737
12. Desorpcja termiczna	738
13. Spektrometria ruchliwości jonów (IMS)	739
14. Technika detekcji IMS	742
15. Konwencjonalna IMS	743
16. Analiza IMS w fazie gazowej	743
17. Spektrometria jonów mobilnych przy asymetrycznym polu elektrycznym	744
18. Zastosowania IMS w analizie materiałów wybuchowych	745
19. Spektrometria mas (MS)	749
20. Wykrywanie i badanie materiałów wybuchowych	750
21. Tandemowa spektrometria mas	761
22. Spektrometria mas w środowiskowych i biologicznych badaniach materiałów wybuchowych	763
23. Metoda IMS sprzężona z MS	764
24. Uwagi końcowe	766
Literatura uzupełniająca	767
Rozdział XXV. IDENTYFIKACJA NARKOTYKÓW	769
1. Rodzaje narkotyków	769
2. Inne środki odurzające	777
3. Nowe substancje psychoaktywne	778
4. Metody badań narkotyków	784
Literatura uzupełniająca	798
Rozdział XXVI. FONOSKOPIA	800
1. Badania fonoskopijne	800
2. Identyfikacja osób	803
3. Badania mowy	807
4. Badania efektów akustycznych tła nagrania	808
5. Odtwarzanie i spisywanie treści rozmowy	808
6. Identyfikacja pomieszczenia	810
Literatura uzupełniająca	811
Rozdział XXVII. TERMOSKOPIA	813
1. Przedmiot zainteresowań i badań termoskopii	813
2. Rozróżnianie obiektów na podstawie emisyjności	815
3. Rozróżnianie obiektów na podstawie różnic przewodnictwa cieplnego	816
Literatura uzupełniająca	818
Rozdział XXVIII. BIOMETRIA – STAN AKTUALNY I PERSPEKTYWY	820
Literatura uzupełniająca	832
Rozdział XXIX. SĄDOWO-LEKARSKA SEKCJA ZWŁOK	833
Literatura uzupełniająca	836
Rozdział XXX. USTALENIE TOŻSAMOŚCI ZWŁOK	838
Literatura uzupełniająca	853

Rozdział XXXI. ANALIZA KRYMINALISTYCZNA GLEBY	856
1. Definicja pojęcia „gleba”	856
2. Badania gleby	857
3. Warianty gleby	861
4. Zbieranie i przechowywanie dowodów z gleby	861
5. Metody badań pyłków	862
Literatura uzupełniająca	868
Rozdział XXXII. OCENA DOWODOWA WYNIKÓW BADAŃ MATERIAŁU RZECZOWEGO	869
Literatura uzupełniająca	874
Rozdział XXXIII. INFORMATYKA ŚLEDZCZA	876
1. Pojęcia informacji i cyberprzestrzeni	876
2. Internet	879
3. Sieci społecznościowe	880
4. Internet jako miejsce zdarzenia	882
5. Rodzaje przestępczości komputerowej	887
6. Nowe kierunki badań kryminalistycznych w świetle zagrożeń cybernetycznych ...	917
7. Dowody cyfrowe i przestępczość komputerowa	927
8. Sieci botnet i przetwarzanie w chmurze	939
A. Uwagi ogólne	939
B. Przetwarzanie w chmurze i bezpieczne wydobywanie informacji	940
C. Sieci botnet i problem anonimowości	942
D. Współdzielenie sekretu i kryptografia progowa	947
E. Grupy Diffie-Hellmana z luką obliczeniowo-decyzyjną i ich zastosowanie w podpisie grupowym	952
F. Kryptosystemy bazujące na tożsamości, relacje jednokierunkowe i kodowanie programów satelitarnych	954
G. Ogólne struktury dostępu i struktury hierarchiczne	959
H. Nowe wyzwania dla PKI	966
9. Polityka uprawnień i informacja klasyfikowana	969
10. Podstawy prawne zajęcia i zabezpieczania danych cyfrowych	972
11. Praktyczne i prawne problemy przeszukania <i>on-line</i>	985
A. Istota przeszukania <i>on-line</i>	985
B. Techniczna realizacja przeszukania <i>on-line</i>	986
C. Przeprowadzanie przeszukania <i>on-line</i>	988
12. Krajowy System Informacyjny Policji	989
A. Zagadnienia ogólne	989
B. Charakterystyka KSIP	993
C. Moduły KSIP – nowe możliwości dla Policji	998
D. Perspektywy rozwoju systemu informacyjnego Policji	1008
13. System Informacyjny Schengen. Krajowy System Informatyczny. Polskie Biuro SIRENE	1008
A. System Informacyjny Schengen	1008
B. Krajowy System Informatyczny	1015
C. Polskie Biuro SIRENE	1020

14. Krajowe Centrum Informacji Kryminalnych	1021
A. Podstawy prawne	1021
B. Zadania KCIK	1024
C. Funkcje KCIK	1024
D. Opis systemu	1025
E. System bezpieczeństwa KCIK	1030
15. System Informacji Operacyjnych	1031
16. Elektroniczny Rejestr Czynności Dochodzeniowo-Śledczych	1034
17. System Elektronicznej Sprawozdawczości w Policji	1035
Literatura uzupełniająca	1036

Rozdział XXXIV. WYBRANE ZAGADNIENIA PROBLEMATYKI ZEZNAŃ

I WYJAŚNIENIŃ

1. Specyfika zagadnień psychologii zeznań w postępowaniu karnym	1039
2. Ogólna psychopatologia zeznań	1049
3. Taktyka przesłuchania	1054
A. Przesłuchanie świadka	1054
B. Przesłuchanie świadka-dziecka	1057
C. Przesłuchanie podejrzanego	1067
4. Przesłuchanie w warunkach konfrontacji	1069
5. Okazanie osób i rzeczy	1073
6. Utrwalenie zeznań i wyjaśnień	1076
7. Metody oceny zeznań i wyjaśnień	1078
Literatura uzupełniająca	1094

Rozdział XXXV. EKSPERTYZA PSYCHOLOGICZNA

1. Metody badań psychologicznych	1098
2. Kryteria oceny opinii psychologicznej	1103
3. Przedmiot i zakres ekspertyzy psychologicznej	1109
4. Ekspertyza psychologiczna co do celowości stosowania środków lecniczo-zabezpieczających	1111
5. Orzecznictwo psychologiczne wobec nieletnich	1111
6. Biegły psycholog w sprawach cywilnych	1113
7. Ekspertyza psychologiczna w sprawach nieletnich	1114
8. Konstrukcja ekspertyzy psychologicznej	1116
Literatura uzupełniająca	1118

Rozdział XXXVI. EKSPERTYZA PSYCHIATRYCZNA

1. Podstawy prawne powoływania biegłych psychiatrów	1119
2. Badania pomocnicze	1122
3. Badanie stanu psychicznego oskarżonych	1125
4. Interpretacja prawna afektu	1131
5. Uzasadnienie stopnia prawdopodobieństwa opinii	1136
6. Konstrukcja opinii sądowo-psychiatrycznych	1137
7. Ekspertyzy psychiatryczne w sprawach cywilnych	1141
Literatura uzupełniająca	1143

Rozdział XXXVII. EKSPERYMENT KRYMINALISTYCZNY	1144
Literatura uzupełniająca	1149
Rozdział XXXVIII. TYPOWANIE SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW	1150
1. Zagadnienia ogólne	1150
2. Empiryczny profil sprawcy	1153
3. Perspektywy rozwoju metod profilowania	1155
Literatura uzupełniająca	1160
Rozdział XXXIX. POLSKIE UREGULOWANIA PRAWNE W WALCE Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ ZORGANIZOWANĄ	1162
1. Uwagi ogólne	1162
2. Świadek incognito (anonimowy)	1163
3. Porozumienia między prokuratorem i oskarżonym	1165
4. Świadek koronny	1167
5. Kontrola i utrwalanie rozmów	1176
6. Zakup kontrolowany. Tajny agent policji i nadzorowanie tajne	1179
Literatura uzupełniająca	1180
Rozdział XL. MIĘDZYNARODOWA WSPÓŁPRACA POLICJI	1182
1. Współpraca policji w przeszłości	1182
2. Cele, zadania i struktura organizacyjna Interpolu	1189
3. System Interpolu do wykrywania broni i materiałów wybuchowych	1205
4. Współpraca międzynarodowa w ramach Interpolu	1208
5. Europejska współpraca policji	1218
6. Nowa strategia bezpieczeństwa wewnętrznego w Unii Europejskiej	1225
Literatura uzupełniająca	1228
Część trzecia	
PROBLEMATYKA METOD PROFILAKTYCZNYCH	
Rozdział XLI. POJĘCIE I ZAKRES PROFILAKTYKI KRYMINALISTYCZNEJ	1233
1. Rodzaje działalności profilaktycznej	1233
2. Psychologiczne podstawy zapobiegania przestępczości i innym rodzajom patologii	1237
3. Profilaktyczne funkcje badań kryminalistycznych	1248
4. Inne środki zapobiegania przestępczości	1251
A. Wykorzystanie środków masowego przekazu	1251
B. System samoobrony	1252
Literatura uzupełniająca	1256
Rozdział XLII. PROFILAKTYCZNE FUNKCJE ORGANÓW POLICJI	1259
1. Zakres funkcji profilaktycznych policji	1259
2. Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji	1266
3. Współdziałanie policji ze społeczeństwem	1279
4. Media społeczne w pracy policji	1289
Literatura uzupełniająca	1292

Rozdział XLIII. OCHRONA INFORMACJI	1295
1. System zarządzania bezpieczeństwem informacji	1295
2. Zapewnienie bezpieczeństwa informacji	1299
A. Systemy uwierzytelniania z użyciem karty mikroprocesorowej	1299
B. Rozszerzony model bezpieczeństwa	1302
C. Tajność i weryfikowalność informacji	1304
D. Bezpieczeństwo informacji klasyfikowanej	1305
E. Prawa autorskie a walka z piractwem komputerowym	1305
F. Silna identyfikacja w transakcjach elektronicznych	1306
G. Podpisy grupowe a problem anonimowości	1307
H. Podpis cyfrowy unieważnialny jako protokół kryptograficzny	1309
3. Przestępstwa przeciwko ochronie informacji	1309
4. Pozakodeksowa odpowiedzialność karna w zakresie ochrony informacji	1310
A. Tajemnica przedsiębiorstwa	1310
B. Tajemnica statystyczna	1311
C. Tajemnica bankowa	1311
D. Tajemnica skarbowa	1311
E. Tajemnica funduszy inwestycyjnych i emerytalnych oraz papierów wartościowych	1312
F. Tajemnica podpisu elektronicznego	1312
G. Tajemnica telekomunikacyjna	1313
H. Tajemnica ubezpieczeniowa	1313
I. Tajemnica wynalazcza	1313
J. Tajemnica giełdy towarowej	1313
K. Tajemnica dziennikarska	1314
L. Ochrona danych osobowych	1314
Ł. Ochrona dostępu do informacji publicznej	1315
M. Tajemnica lekarska	1315
Literatura uzupełniająca	1317
Rozdział XLIV. BEZPIECZEŃSTWO W CYBERPRZESTRZENI	1320
1. Stanowisko Unii Europejskiej	1320
2. Program bezpieczeństwa cyberprzestrzeni państwa na lata 2017–2022	1324
Literatura uzupełniająca	1327
Rozdział XLV. SYSTEMY BEZPIECZEŃSTWA	1330
1. Wstęp	1330
2. Monitoring wizyjny	1332
A. Wprowadzenie	1332
B. Podstawowe informacje o systemach monitoringu wizyjnego	1335
C. Zasady konfiguracji systemów monitoringu wizyjnego	1336
D. Systemy monitoringu wizyjnego CCTV IP	1342
E. Aspekty projektowania i eksploatacji systemów monitoringu wizyjnego	1354
3. Podsumowanie	1355
Literatura uzupełniająca	1356
Rozdział XLVI. ZAPOBIEGANIE NIEKTÓRYM RODZAJOM PRZESTĘPSTW	1357
1. Zapobieganie terroryzmowi	1357

A. Zapobieganie terroryzmowi w makroskali	1357
B. Zapobieganie terroryzmowi w mikroskali	1368
C. Stereotypy	1381
D. Zapobieganie porwanom samolotów	1385
E. Rola profilaktyczna przepisów prawa	1387
2. Zapobieganie zabójstwom	1389
3. Zapobieganie przestępstwom umyślnego uszkodzenia ciała	1390
4. Walka z przestępczością seksualną	1393
5. Zapobieganie rozbojom	1394
6. Zapobieganie korupcji	1401
7. Biometryczna kontrola dostępu	1408
8. Zabezpieczanie dokumentów	1413
9. Zabezpieczanie przed fałszerstwami pieniędzy i czeków podróŜnych	1424
A. Informacje o fałszerstwach	1424
B. Poziomy bezpieczeństwa	1426
C. Metody zabezpieczenia banknotów w Polsce	1431
D. Systemy znakowania farbami banknotów	1452
10. Rynek finansowy	1458
11. Zapobieganie kradzieŜom i włamaniom do mieszkań	1462
12. Zapobieganie przestępstwom oraz wykroczeniom drogowym	1466
13. Zwalczanie kradzieŜy samochodów	1477
14. Zapobieganie kradzieŜom w sklepach	1485
15. Ochrona prawa własności intelektualnej	1493
16. Zapobieganie kradzieŜom dzieł sztuki	1496
17. Zapobieganie poŜarom	1497
18. Zapobieganie przestępstwom teleinformatycznym	1500
19. Ograniczanie piractwa w dziedzinie kultury	1504
Literatura uzupełniająca	1505

WYKAZ OKIENEK PROBLEMOWYCH

Kryminalistyka na wyŜszych uczelniach Europy	36
Kształcenie kryminalistyczne sędziów, prokuratorów i oficerów dochodzeniowych oraz obrońców w sprawach karnych	53
Obserwacja	144
Funkcjonariusz śledczy	148
Dochodzenia „wiktmologiczne”	153
Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym	157
Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach świadka w postępowaniu karnym	159
Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach podejrzanego w postępowaniu karnym	161
Krajowy doradca w sprawach poszukiwań i przeszukiwań policji angielskiej	182
Zabezpieczanie śladów daktyloskopijnych za pomocą odtwarzalnych nośników testowych	235
Nowoczesne techniki nadzoru nad dowodem rzeczowym	254
Badania zwęglonych włók za pomocą wielowarstwowej tomografii komputerowej i rezonansu magnetycznego	270
Rekonstrukcja miękkich części twarzy w identyfikacji nieznananych włók	278

Okrzemki	290
Odciski palców na broni palnej	393
Zjawisko luminescencji opóźnionej w procesie detekcji śladów daktyloskopijnych ..	399
Współczesne ekspertyzy daktyloskopijne	402
Termalne ujawnianie odcisków palców na porowatych powierzchniach	414
Możliwości wykrywania sprawców poprzez komputerowe porównanie obrazów chodu	431
Identyfikacja osób za pomocą chodu i fotogrametrii	433
Krajowa Baza Danych DNA	456
Najnowsze metody identyfikacji osób na podstawie DNA	459
Chemiczne wzmacnianie wzorów plam krwi i uzyskiwanie DNA po pożarach	469
Próbki włosów	485
Wykrywanie materiałów wybuchowych we włosach za pomocą spektrometrii ruchliwości jonowej	489
Sfałszowane pismo ręczne	543
Badanie dokumentów i odcisków stempli	548
Użycie broni palnej i zestaw (kit) do zbierania próbek materiałów wybuchowych ...	727
Nowe substancje psychoaktywne	772
Zawartość THC i innych kannabinoidów w sadzonkach konopi indyjskich	778
Szybkie oddzielenie kokainy od domieszek	787
Internetowi złodzieje wykradli dane milionów Amerykanów	898
Ofiary skimmingu i phishingu	902
Taktyka przesłuchania dziecka – przyjazne pokoje obowiązkowe	1059
Planowanie a przesłuchanie podejrzanych	1066
Hipnoza jako metoda wspierająca pamięć w zeznaniach świadków	1078
Ochrona świadka na przykładzie Szwajcarii	1170
Polska w Interpolu	1186
Europol w architekturze bezpieczeństwa Unii Europejskiej	1220
Aparatura do badań substancji psychoaktywnych	1267
Międzynarodowa wymiana danych daktyloskopijnych (PRŮM)	1274
Systemy rozpoznania fałszerstw pieniędzy	1428

TABLE OF CONTENTS

Part one GENERAL ISSUES

Chapter I. THE CONCEPT AND SCOPE OF FORENSIC SCIENCE	31
Supplementary literature	48
Chapter II. RELATION OF FORENSICS TO OTHER BRANCHES OF SCIENCE ...	50
Supplementary literature	64
Chapter III. CONTEMPORARY FORENSIC STANDARDS	66
1. Dynamics of changes	66
2. European Union on forensic research	68
3. Recommendations of the United States Committee	69
4. Forensic methods in Germany	75
5. Preferences for types of forensic research in Poland	78
Supplementary literature	84
Chapter IV. FOUNDATIONS OF FORENSIC SCIENCE	88
1. Model of forensic analysis	88
2. Development of investigative scenarios	92
3. Deduction by analogy	96
4. Cybernetic method	98
5. Defining of a factual and legal scheme	99
6. Identification of forensic version	101
Supplementary literature	106
Chapter V. FORENSIC SCIENCE IN POLAND	108
1. Institute of Forensic Research	108
2. Central Forensic Laboratory of the Police	109
3. Forensic Bureau of Internal Security Agency	109
4. Forensics in third-level education	110
5. Polish Forensic Association. Expert research bureau	110

6. Bureau of Forensic Research of the “Ubi societas, ibi ius” Foundation	112
7. Unresearched areas in forensics	112
Supplementary literature	115
Chapter VI. PLANNING A CRIME	116
Supplementary literature	120
Chapter VII. PREPARING A CRIME	121
Supplementary literature	128
Chapter VIII. AVOIDANCE OF PENAL LIABILITY	129
1. Activity intent on compounding a crime or changing the nature of an incident ..	129
2. Activity intent on concealing the perpetrator	134
3. Activity intent on hampering court procedure	138
4. Activity intent on avoiding the consequences of the penalty or changing the rigour of its execution	139
Supplementary literature	140

Part two
INVESTIGATION METHODS

Chapter IX. FACTORS CONDUCIVE TO INVESTIGATION EFFECTIVENESS	143
Supplementary literature	163
Chapter X. NOTIFICATION ABOUT CRIME	165
Supplementary literature	171
Chapter XI. PURSUIT, TRAP, INVESTIGATION, SEARCH	172
1. Pursuit	172
2. Trap	178
4. Investigation	180
3. Search	183
Supplementary literature	192
Chapter XII. CAPTURE AND DETENTION OF A SUSPECT	193
Supplementary literature	197
Chapter XIII. INVESTIGATIVE EXAMINATION	198
1. Legal grounds for investigative examination	198
2. Investigation of the crime scene as part of evidence-gathering activity	203
3. Organization of the work of the inspection group at the crime scene	205
4. Time and range of the investigation activities at the crime scene	208
5. Disclosure and securing of traces	211
6. Post mortem examination	266
7. Examination of the living	295
8. Examination of objects	298
9. Investigation of causes of fires	299

10. Documentation of investigation at the crime scene	319
A. Legal grounds for documenting the investigation	319
B. Investigation protocol	320
C. Photographic documentation	324
D. Digital photography	328
E. Sketch of the crime scene	340
F. 3D scanning used in the crime scene investigation	341
11. Trends in using information content of the protected traces	343
A. Introductory remarks	343
B. Trends in using traces and their forensic functions	345
C. General characteristics of the functions of traces	350
Supplementary literature	351
Chapter XIV. GENERAL PROBLEMS CONCERNING FORENSIC INVESTIGATION ..	355
1. Forensic identification	355
A. Purpose of identification	356
B. Types of identification	356
C. Varieties of identification	357
D. Object of identification investigation	358
E. Features analysed in the course of identification investigation	358
F. Method of identification investigation	359
G. Identification models	360
H. Essence of forensic identification of traces	361
2. General forensic investigation techniques	363
3. Genetic analysis of forensic traces	369
4. Microtraces	372
Supplementary literature	380
Chapter XV. FINGERPRINTS	383
1. Types of fingerprint patterns	383
2. Dactyloscopic examination	391
3. Age of fingerprints	403
Supplementary literature	422
Chapter XVI. FOOTPRINTS	429
1. Ichnogram examination	429
2. Preparing 3D footprint casts using dental plaster	437
3. Methods of securing footprints on dusted surfaces	440
Supplementary literature	443
Chapter XXVII. TRACES OF GLOVES	447
Supplementary literature	449
Chapter XVIII. FORENSIC BIOLOGY	450
1. Definition of a biological trace	451
2. DNA polymorphism	456
3. Blood	466

4. Skin tissue	471
5. Nails	471
6. Teeth	471
7. Traces of the lip vermilion border	477
8. Traces of the auricle	480
9. Bones	484
10. Soft tissues	484
11. Vitreous body of the eyeball	484
12. Hair	484
13. Bodily secreta and excrements	494
14. Olfactory examination	503
Supplementary literature	511
Chapter XIX. DOCUMENTS	517
1. Concept of a document	517
2. Classified documents in the light of the statistics	522
3. Scope and development of document examination	525
4. Paper	527
5. Writing material	532
6. Ordinary handwriting	535
A. Traditional methods	546
B. Computer software	556
C. Possibilities of differentiating between natural and intentionally altered handwriting	558
7. Possibilities and limits of linguistic expert opinions in forensics	561
8. Methods of recreating deformed writing	574
9. Use of an alternative source of light to recreate the writing removed by scrubbing	576
10. Handwriting imitating print	577
11. Writing with the hand usually not used	578
12. Handwriting under the impact of alcohol or other exogenous forms of intoxication	579
13. Traditional signature	581
14. Dynamic characteristics of readable signatures that have been altered	585
15. Electronic signature	588
16. Identity documents	592
17. Digital IDs	593
18. Opinions formulated based on forged documents	599
19. Anonymous writings	600
20. Banknotes	603
21. Coins	605
22. Age of the document	605
23. Defining of the sequence of overlapping lines coming from the laser printer toner or stamp ink	623
A. Materials and methods	625
B. Automation of comparative analysis when defining individual handwriting ..	628
24. Ensuring a high quality of expert examination	635
Supplementary literature	636

Chapter XX. WEAPONS	645
1. Definition of firearm	645
2. Weapons and their types	647
3. Bullets	653
4. Scope of forensic examination of firearms	656
5. Non-lethal weapons	670
6. Rebound of bullets after hitting water	674
Supplementary literature	677
Chapter XXI. MECHANOSCOPIC EXAMINATION	684
1. Group features of traces of instruments and tools	686
2. Individual features of traces of instruments	687
3. Locks	688
4. Fillings	689
5. Traces on wooden surface	692
6. Glass splinters	695
Supplementary literature	697
Chapter XXII. METALLURGICAL EXAMINATION	699
Supplementary literature	702
Chapter XXIII. AUTOMOBILE IDENTIFICATION	703
1. Identification numbers	703
2. Means of detecting counterfeit identification markings	706
3. Examination of removed identification markings by means of magnetic particle inspection	706
4. Application of rotary currents in the examination of identification markings	712
5. Examination of identification number areas using engine casting technique	713
6. Examination of identification markings using a chemical method	714
Supplementary literature	714
Chapter XXIV. SELECTED TYPES OF FORENSIC CHEMICAL AND PHYSICAL EXAMINATION	716
1. Scope and types of forensic chemical and physical examination	716
2. Diversity of examination methods	718
3. General issues concerning examination of explosives	722
4. Traditional classification of explosives	723
5. Collection of samples and separation of mixture components	727
6. Solid-phase microextraction (SPME)	728
7. Supercritical extraction	730
8. Stir bar sorptive extraction (SBSE)	731
9. Gas chromatography (GC)	732
10. High-performance liquid chromatography (HPLC)	734
11. Capillary electrophoresis (CE)	737
12. Thermal desorption	738
13. Ion-mobility spectrometry (IMS)	739
14. IMS detection technique	742

15. Conventional IMS	743
16. IMS analysis in the gas phase	743
17. Ion-mobility spectrometry in asymmetric electric-field	744
18. Application of IMS in the analysis of explosives	745
19. Mass spectrometry (MS)	749
20. Investigation and examination of explosives	750
21. Tandem mass spectrometry	761
22. Mass spectrometry in the environmental and biological examination of explosives	763
23. IMS method combined with MS	764
24. Concluding comments	766
Supplementary literature	767
Chapter XXV. IDENTIFICATION OF DRUGS	769
1. Types of drugs	769
2. Other narcotic substances	777
3. New psychoactive substances	778
4. Methods of drug examination	784
Supplementary literature	798
Chapter XXVI. PHONOSCOPY	800
1. Phonoscopy analysis	800
2. Identification of persons	803
3. Speech analysis	807
4. Examination of the acoustic effects of recorded background noise	808
5. Recreating and recording the contents of a conversation	808
6. Identification of the premises	810
Supplementary literature	811
Chapter XXVII. THERMOSCOPY	813
1. Thermoscopy as a field of science and research	813
2. Distinction of objects based on thermal emissivity	815
3. Distinction of objects based on differences in heat conductivity	816
Supplementary literature	818
Chapter XXVIII. BIOMETRICS – STATE OF ART AND PROSPECTS	820
Supplementary literature	832
Chapter XXIX. COURT-MEDICAL AUTOPSY	833
Supplementary literature	836
Chapter XXX. IDENTIFICATION OF THE CORPSE	838
Supplementary literature	853
Chapter XXXI. FORENSIC ANALYSIS OF THE SOIL	856
1. Definition of the concept of “soil”	856
2. Examination of the soil	857

3. Types of the soil	861
4. Collection and storage of traces found in the soil	861
5. Methods of pollen examination	862
Supplementary literature	868
Chapter XXXII. ASSESSMENT OF THE RESULTS OF FACTUAL EVIDENCE	
EXAMINATION	869
Supplementary literature	874
Chapter XXXIII. COMPUTER FORENSICS	876
1. Definitions of information and cyberspace	876
2. Internet	879
3. Social networks	880
4. Internet as an incident scene	882
5. Types of crimes in computer crime	887
6. New trends in forensic examination in the light of cyber threats	917
7. Digital evidence and computer crime	927
8. Botnet networks and cloud computing	939
A. General comments	939
B. Cloud computing and safe data retrieval	940
C. Botnet networks and the issue of anonymity	942
D. Co-sharing of secret and threshold cryptography	947
E. Decisional Diffie-Hellman assumption involving cyclic groups and its application in group signature	952
F. Identity-based cryptosystems, unidirectional relations and coding of satellite programmes	954
G. General access structures and hierarchical structures	959
H. New challenges for Public Key Infrastructure (PKI)	966
9. Authorisation policies and classified information	969
10. Legal grounds for taking possession of and securing digital data	972
11. Practical and legal issues involved with on-line search	985
A. The essence of on-line search	985
B. Technical execution of on-line search	986
C. Conducting of on-line search	988
12. National Police Information System (KSIP)	989
A. General issues	989
B. Characteristics of KSIP	993
C. KSIP modules – new possibilities for the Police service	998
D. Development prospects for the Police information system	1008
13. Schengen Information System. National Information System. Polish SIRENE Bureau	1008
A. Rules of the System operation	1008
B. National Information System	1015
C. Polish SIRENE Bureau	1020
14. National Crime Information Centre (KCIK)	1021
A. Legal grounds	1021
B. KCIK tasks	1024

C. KCIK functions	1024
D. Description of the system	1025
E. KCIK security system	1030
15. Operational Information System	1031
16. Electronic Register of Investigation and Criminal Activities	1034
17. Police Electronic Reporting System	1035
Supplementary literature	1036
Chapter XXXIV. SELECTED ISSUES CONCERNING STATEMENTS	
AND EXPLANATIONS	1039
1. Specificity of the psychology of providing statements in penal procedure	1039
2. General psychopathology of statements	1049
3. Interrogation tactics	1054
A. Witness interrogation	1054
B. Interrogation of a child witness	1057
C. Interrogation of suspects	1067
4. Interrogation in the conditions of a confrontation	1069
5. Display of persons and objects	1073
6. Recording of statements and explanations	1076
7. Methods of assessing statements and explanations	1078
Supplementary literature	1094
Chapter XXXV. PSYCHOLOGICAL EXPERT REPORT	1098
1. Psychological examination methods	1098
2. Psychological opinion assessment criteria	1103
3. Subject matter and scope of the psychological expert report	1109
4. Psychological expert opinion on the advisability of treatment and preventive measures	1111
5. Psychological decisions with respect to juveniles	1111
6. Expert psychologist's role in civil cases	1113
7. Expert psychological opinion in cases involving juveniles	1114
8. Structure of the psychological expert report	1116
Supplementary literature	1118
Chapter XXXVI. PSYCHIATRIC EXPERT REPORT	1119
1. Legal grounds for appointing expert psychiatrists	1119
2. Auxiliary examination	1122
3. Examination of defendants' mental state	1125
4. Legal interpretation of an affect	1131
5. Justification of the expert opinion plausibility	1136
6. Structure of psychiatric expert opinions for criminal courts	1137
7. Psychiatric expert reports in civil cases	1141
Supplementary literature	1143
Chapter XXXVII. Forensic EXPERIMENT	1144
Supplementary literature	1149

Chapter XXXVIII. SELECTION OF PERPETRATORS	1150
1. General issues	1150
2. Empirical profile of a perpetrator	1153
3. Prospects for the development of profiling methods	1155
Supplementary literature	1160

Chapter XXXIX. POLISH LEGAL REGULATIONS IN COMBAT AGAINST ORGANIZED CRIME	1162
1. General comments	1162
2. The <i>incognito</i> (anonymous) witness	1163
3. Agreements between the prosecutor and the defendant	1165
4. Key witness	1167
5. Control and recording of conversations	1176
6. Controlled purchase. The secret police agent and secret surveillance	1179
Supplementary literature	1180

Chapter XL. INTERNATIONAL POLICE COOPERATION	1182
1. Police cooperation in the past	1182
2. Purposes, tasks and organisation structure of Interpol	1189
3. Interpol system of weapon and explosive detection	1205
4. International cooperation within Interpol	1208
5. European police cooperation	1218
6. New internal security strategy in the European Union	1225
Supplementary literature	1228

Part three
PROPHYLACTIC METHODS

Chapter XLI. CONCEPT AND SCOPE OF CRIMINALISTIC PROPHYLAXIS	1233
1. Types of prophylactic activities	1233
2. Psychological basis of crime prevention and counteracting other pathology	1237
3. Prophylactic functions of forensic examination	1248
4. Other means of counteracting crime	1251
A. Use of mass media	1251
B. Self-defence system	1252
Supplementary literature	1256

Chapter XLII. PROPHYLACTIC ROLES OF POLICE AGENCIES	1259
1. Range of the prophylactic roles of the police	1259
2. International Police Cooperation Bureau	1266
3. Cooperation of the police and the society	1279
4. Social media in the police activity	1289
Supplementary literature	1292

Chapter XLIII. INFORMATION PROTECTION	1295
1. System of information protection management	1295

2. Ensuring information protection	1299
A. Authentication system with the use of a smart card	1299
B. Extended protection model	1302
C. Confidentiality and verifiability of information	1304
D. Protection of classified information	1305
E. Copyright and fight against computer piracy	1305
F. Strong security protection in electronic transactions	1306
G. Group signatures and the problem of anonymity	1307
H. Invalidatable digital signature as a cryptographic protocol	1309
3. Crimes against information protection	1309
4. Extra-Penal Code liability with regard to information protection	1310
A. Business secret	1310
B. Statistical confidentiality	1311
C. Banking secret	1311
D. Confidentiality in tax matters	1311
E. Confidentiality in matters related to investment and pension funds, as well as securities	1312
F. Confidentiality related to electronic signature	1312
G. Confidentiality of telecommunications	1313
H. Insurance secret	1313
I. Inventor's secret	1313
J. Stock exchange secret	1313
K. Journalist secrecy	1314
L. Personal data protection	1314
M. Protection of access to public information	1315
N. Physician's professional secret	1315
Supplementary literature	1317
Chapter XLIV. CYBERSECURITY	1320
1. European Union stand	1320
2. State cybersecurity programme for the years 2017–2022	1324
Supplementary literature	1327
Chapter XLV. SECURITY SYSTEMS	1330
1. Introduction	1330
2. Video surveillance systems	1332
A. Introduction	1332
B. Basic information on video surveillance systems	1335
C. Configuration of video surveillance systems	1336
D. CCTV IP video surveillance systems	1342
E. Design and use of video surveillance systems	1354
3. Conclusions	1355
Supplementary literature	1356
Chapter XLVI. PREVENTION OF CERTAIN TYPES OF CRIME	1357
1. Combating terrorism	1357
A. Combating terrorism on a macroscale	1357

B. Combating terrorism on a microscale	1368
C. Stereotypes	1381
D. Prevention of aircraft hijacking	1385
E. Preventive role of legal regulations	1387
2. Homicide prevention	1389
3. Preventing crimes of intentional bodily injury	1390
4. Combating sexual crimes	1393
5. Preventing assault and robbery	1394
6. Preventing corruption	1401
7. Biometric access control	1408
8. Securing documents	1413
9. Prevention of forgery of money and travellers cheques	1424
A. Information about forgery	1424
B. Levels of security	1426
C. Methods of security of Polish banknotes	1431
D. Methods of security ink dyeing of banknotes	1452
10. Financial market	1458
11. Prevention of theft and burglaries	1462
12. Prevention of road crime and offences	1466
13. Combating car theft	1477
14. Prevention of shop lifting	1485
15. Protection of intellectual property	1493
16. Preventing theft of works of art	1496
17. Fire prevention	1497
18. Prevention of cybercrime	1500
19. Prevention of piracy in the sphere of culture	1504
Supplementary literature	1505

LIST OF PROBLEMS

Forensics at third-level education facilities in Europe	36
Forensic education designed for judges, prosecutors and investigating officers, as well as for defence counsels in criminal cases	53
Observation	144
Investigating officer	148
Victimological investigation	153
Instruction on rights and obligations of a victim in criminal proceedings	157
Instruction on rights and obligations of a witness in criminal proceedings	159
Instruction on rights and obligations of a suspect witness in criminal proceedings ..	161
British police search and investigation adviser	182
Securing of dactyloscopic traces by means of reproducible carriers of test traces ...	235
Modern techniques of supervision over factual evidence	254
Examining a charred corpse by means of multilayer computer tomography and magnetic resonance imaging	270
Reconstruction of soft facial parts in the identification of an unknown corpse	278
Diatoms	290
Fingerprints on firearms	393
Application of luminescence to dactyloscopic trace detection	399

Contemporary dactyloscopic expert examination	402
Thermal imaging of fingerprints on porous surfaces; new aspects and improvements	414
Possibilities of detecting perpetrators by means of computer-based matching of gait images	431
Identification of persons based on gait and photogrammetry	433
National DNA Database	456
Most recent DNA-based identification methods	459
Chemical enhancement of bloodstain patterns and DNA acquisition after fires	469
Hair samples	485
Detection of explosive materials in hair by means of ion mobility spectrometry	489
Forged handwriting	543
Examination of documents and stamp impressions	548
Use of firearms and an explosive sample collection kit	727
New psychoactive substances	772
THC and other cannabinoids content in <i>Cannabis indica</i>	778
Quick separation of cocaine from dopants	787
Internet thieves stole data of millions of Americans	898
Victims of skimming and phishing	902
Methods of interrogation of a child witness – mandatory child-friendly interview rooms	1059
Planning and interrogation of suspects	1066
Hypnosis as a memory supporting method in witness testimonies	1078
Witness protection on the example of Switzerland	1170
Poland in Interpol	1186
Europol in the European Union security structure	1220
Devices for examining psychoactive substances	1267
International exchange of dactyloscopic data (PRÜM)	1274
Systems for detecting money forgeries	1428

Część pierwsza

ZAGADNIENIA OGÓLNE

POJĘCIE I ZAKRES KRYMINALISTYKI

Współczesne warunki walki z przestępczością wymagają stałego poszerzania znajomości metod działania sprawców, doskonalenia metod ścigania karnego oraz wyprzedzania akcji przestępnej przez bezpośrednie zapobieganie czynom naruszającym porządek prawny. Łącznie więc **metody przestępne, śledcze i profilaktyczne** tworzą zamknięty system kryminalistyki. To uszeregowanie nie wydaje się przypadkowe. Dopiero bowiem znajomość metod przestępnych, która jest m.in. nieodzownym czynnikiem efektywności ścigania karnego, pozwala na rozwinięcie racjonalnego programu profilaktyki.

Na poziomie naukowym uważamy kryminalistykę przede wszystkim za meta-naukę wszystkich nauk sądowych, na poziomie dydaktycznym – za wstęp do nauk sądowych¹.

Niewątpliwie osiągnięcia wielu nauk znajdują zastosowanie w walce z przestępczością, ale kryminalistyka jest właśnie tą dziedziną wiedzy, która nie recytuje w sposób mechaniczny metod badawczych wypracowanych przez inne nauki, lecz twórczo adaptuje je do swoich celów. Dla przykładu można wymienić badania niewidocznych śladów w promieniach ultrafioletu lub podczerwieni, spektrografię czy rentgenografię. Ponadto kryminalistyka opracowuje własne metody (np. daktyloskopię, psychologiczne zasady zbierania i oceny osobowego materiału dowodowego) lub inicjuje podjęcie badań, których celem jest wykorzystanie wyników różnych nauk do zwiększenia efektywności ścigania karnego².

Niesłuszna jest zatem, obliczona chyba na tani efekt publicystyczny, uwaga Ch.E. O'Hara i J.W. Osterburga, że: „kryminalistyka jest pasożytniczą dziedziną wiedzy” (*parasitical branch of knowledge*)³.

Warto poświęcić nieco uwagi tym autorom, którzy sprowadzają zakres kryminalistyki do zastosowania nauk fizycznych i chemicznych w dziedzinie walki z przestępczością (np. J. Grant, P.L. Kirk, R.T. Turner). Autorzy anglojęzyczni wyrażają również pogląd, że termin „kryminalistyka” obejmuje badanie śladów przestępstw

¹ J. Widacki (red.), *Kryminalistyka*, Warszawa 2016, s. 7.

² Ważnym źródłem informacji jest *Polska Bibliografia Kryminalistyczna*. Wydawcą Bibliografii jest Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne.

³ Ch.E. O'Hara, J.W. Osterburg, *An Introduction to Criminalistics. The Application of the Physical Sciences to the Detection of Crime*, New York 1972, s. XI.

w laboratorium. Podobne podejście reprezentuje R. Saferstein⁴. W takim sformułowaniu – choć w moim przekonaniu błędnym – tkwi swoiste uznanie samodzielności tej nauki, ponieważ nawet same procesy „zastosowania” zakładają specyfikę przedmiotu, jego znajomość oraz wybór metod badawczych. Można przypuszczać, że o pominięciu całej bogatej problematyki przedmiotu kryminalistyki, a w szczególności dominujących w niej zagadnień taktyki, zdecydował rodzaj specjalizacji naukowej tych autorów.

Każda nauka rozumiana jako suma sprawdzonych eksperymentalnie informacji, które pozwalają na sformułowanie przedmiotu badań i wykrycie praw rządzących zjawiskami, bierze swój początek w indukcji, lecz na niej nie może się kończyć. Bezprzedmiotowe bowiem byłoby tworzenie praw, z których nie płynęłyby dedukcyjne wnioski dla ogółu zjawisk lub pewnej ich grupy.

Nie ulega wątpliwości, że zakres kryminalistyki sprowadza się do zagadnień związanych ze ściganiem karnym i zapobieganiem przestępstwu. W związku z tymi zadaniami kryminalistyka stosuje – podobnie jak inne nauki – metody zarówno indukcji, jak i dedukcji. Poznanie na przykład metod działania przestępczego następuje w drodze badań empirycznych, natomiast wiele założeń taktyki śledczej jest już wynikiem stwierdzonych prawidłowości, a więc procesu rozumowania dedukcyjnego.

Kryminalistyka korzysta pomocniczo z osiągnięć innych nauk, co obserwuje się w różnych dziedzinach. Metody statystyczne np. znajdują zastosowanie w ekonomii, socjologii, psychologii, a nawet medycynie. Ten fakt jednak bynajmniej nie osłabia samodzielności wymienionych nauk.

Ogólny postęp w dziedzinie nauk technicznych i przyrodniczych wywiera duży wpływ na kształtowanie się nowych możliwości badawczych w zakresie kryminalistyki. Elektroniczne maszyny cyfrowe otwierają szerokie perspektywy dla efektywniejszego działania służby informacyjno-rozpoznawczej. Maszyna cyfrowa jest dziełem elektroniki, ale zastosowanie jej do celów służby śledczej wymaga zaprogramowania odpowiednich informacji przez kryminalistyków.

Kryminalistyka jako nauka jest stosunkowo młoda (powstała w XIX w.), ale dlatego może i powinna recypować najnowocześniejsze metody nauk technicznych i przyrodniczych. Z tego też względu na kryminalistykach ciąży obowiązek szybkiej adaptacji osiągnięć tych nauk dla celów rozwoju reprezentowanej przez nich dyscypliny.

W literaturze fachowej często wymienia się jako równorzędne określenia „taktyka” i „technika” z przymiotnikami „śledcza” oraz „przestępna”. Wymaga zatem na wstępie podkreślenia faktu, iż taktyka – chociaż w poważnym stopniu uwarunkowana jest możliwościami technicznymi – spełnia rolę nadrzędną w stosunku do nauki. Właśnie **taktyka** – wbrew mylącej terminologii – rozumiana jako ogólny plan i raczej strategia działania decyduje o wyborze konkretnych środków technicznych, które mają się przyczynić do realizacji założonego celu finalnego. Ostatecznym celem taktyki śledczej jest wykrycie sprawcy, m.in. dzięki zastosowaniu odpowiednich metod technicznych, i przedstawienie sądowi ujawnionych i zabezpieczonych środków dowodowych. Taktyka opracowuje podstawowe założenia i zasady kryminalistyki, które są realizowane m.in. dzięki odpowiednim środkom technicznym.

⁴ R. Saferstein, *Criminalistics. An Introduction to Forensic Science*, Boston i in. 2015, s. 23.

W świetle powyższego wywodu zrozumiałą jest fakt nadrzędnego usytuowania taktyki śledczej wobec techniki śledczej, chociaż nadrzędności tej nie należy rozumieć jako bezwyjątkowej. W niektórych przypadkach właśnie technika śledcza – z wszelkimi możliwościami oraz ograniczeniami – może determinować do pewnego stopnia wybór określonej taktyki. Mówiąc zatem o bezsprzecznie nadrzędnej funkcji taktyki śledczej wobec techniki, należałoby jednocześnie podkreślać interakcyjny dwukierunkowy charakter powiązań istniejący między obydwoma obszarami problemowymi.

Odrębną kwestię, dość szeroko poruszaną w literaturze przedmiotu, stanowi zagadnienie **wyboru** taktyki śledztwa. O ile można przyjąć, iż wybór odpowiedniej techniki śledczej uwarunkowany jest w dużym stopniu zdecydowaniem się na określoną taktykę, o tyle kryteria doboru samej taktyki śledczej nie są wystarczająco jasno sprecyzowane. To bardzo istotne zagadnienie – zarówno z punktu widzenia teorii, jak i praktyki kryminalistycznej – jest niewątpliwie problemem o charakterze metodologicznym i na tej właśnie płaszczyźnie powinno być rozpatrywane.

Wydaje się, że istnieją dwa możliwe sposoby podejścia do kwestii wyjaśnienia kryteriów wyboru określonej taktyki śledczej. Po pierwsze, można przyjąć, iż reguły dotyczące wyboru czy też selekcji optymalnej taktyki śledczej zawierają się w obrębie wiedzy o samej taktyce śledczej. W takim przypadku wiedza o regułach wyboru stanowiłaby swojego rodzaju „metanaukę” o taktyce śledczej, obejmującą wiedzę o prawidłowościach, zasadach i metodach doboru właściwej taktyki przy uwzględnieniu wszystkich dostępnych cech sytuacyjnych analizowanego – w toku postępowania dowodowego – zdarzenia.

Drugim możliwym wyjściem jest usytuowanie wiedzy dotyczącej zjawisk związanych z wyborem określonej taktyki śledczej poza wiedzą o samych taktykach. W takiej sytuacji mielibyśmy do czynienia z powstaniem odrębnego działu problemowego w obrębie kwestii procedury śledczej, który można by określić mianem **metodyki śledztwa**⁵. Zajmowałby on w stosunku do taktyki śledztwa pozycję nadrzędną w tym sensie, iż wiedza w nim zawarta decydowałaby o wyborze konkretnej taktyki śledztwa i o wszelkich konsekwencjach związanych z takim wyborem.

Metodyka śledztwa obejmowałaby zatem bardzo szeroki zakres wiedzy ogólnej oraz system uniwersalnych reguł i operacji myślowych odnoszących się do czynności podejmowania decyzji. Takie ujęcie obszaru problemowego metodyki śledztwa jest bliskie współczesnym poglądom na przedmiot i zadania kryminalistyki. Przedmiotem badania kryminalistyki są natomiast wzajemne związki i oddziaływania obiektów materialnych oraz wzajemne oddziaływania i stosunki ludzi.

W literaturze amerykańskiej uważa się, że kryminalistyka to zastosowanie wielu dyscyplin naukowych w jednym – wspólnie zorganizowanym, podporządkowanym regułem dowodzenia – ciągu czynności, ukierunkowanym na ustalenie niewinności lub winy oskarżonego⁶.

Metodyka śledztwa obejmowałaby więc ogólną i specjalistyczną wiedzę, na podstawie której byłyby podejmowane odpowiednie decyzje polegające na wyborze optymalnej taktyki śledczej. Wybór ten dotyczyłby różnych rodzajów taktyk oraz czynności składowych, a mianowicie:

⁵ T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 1997, s. 14, 15.

⁶ K.P. O'Brien, R.C. Sullivan, *Criminalistics. Theory and Practice*, Boston 1976.

BRUNON HOŁYST – profesor zwyczajny doktor habilitowany, *doctor honoris causa*; specjalista w dziedzinach kryminalistyki, kryminologii i wiktymologii; profesor Uczelni Łazarskiego oraz Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach; w latach 1974–1990 dyrektor Instytutu Problematyki Przestępczości. Inicjator i założyciel Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego. Prezes Honorowy Polskiego Towarzystwa Higieny Psychiczej (od 1981 r.), Prezes Polskiego Towarzystwa Suicydologicznego. Członek wielu zagranicznych komitetów naukowych, m.in. Międzynarodowego Towarzystwa Kryminologicznego, Canadian International Academy of Humanities and Social Sciences, Canadian Inter-American Research Institute, International Association for Suicide Prevention. W wielu krajach jako *visiting professor* prowadził wykłady z zakresu wiktymologii, kryminologii i suicydologii.

Promotor prac doktorskich, recenzent wielu prac doktorskich i habilitacyjnych. Autor ponad 1000 publikacji, w tym około 80 książek i podręczników akademickich, które ukazały się m.in. w Stanach Zjednoczonych, Niemczech, Japonii, Chinach, Rosji i na Ukrainie.

Trzynaste wydanie *Kryminalistyki* w porównaniu z wydaniem z 2010 r. zostało w znaczący sposób zmienione, zaktualizowane i uzupełnione. W części pierwszej dodano nowe rozdziały na temat standardów badań kryminalistycznych, myślenia kryminalistycznego oraz przyszłości nauk sądowych. Część drugą wzbogacono o nowe zagadnienia dotyczące m.in. oględzin miejsca zdarzenia, analizy autentyczności obrazów, badań narkotyków oraz badań fizykochemicznych, a także ekspertyzy psychologicznej i międzynarodowej współpracy policji. W części trzeciej dokonano m.in. ewidentnych zmian w zakresie systemów bezpieczeństwa. Uwzględniono też literaturę kryminalistyczną o niemal 1000 najnowszych publikacji.

9788381077286 W13P01

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 219 Zł (W TYM 5% VAT)

ISBN 978-83-8107-728-6

9 788381 077286

Wolters Kluwer